

**TIMBALAN KETUA SETIAUSAHA (PENGURUSAN)
KEMENTERIAN PENDIDIKAN MALAYSIA**

Aras 6, Blok E8, Kompleks E

Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan
62604 PUTRAJAYA

MALAYSIA

Telefon : 603-8884 6151

Faks : 603-8889 5235

Laman Web : <http://www.moe.gov.my>

Ruj. Kami : KPM 100-1/5/1 JLD 20 (76)

Tarikh : 26 April 2021

SEPERTI SENARAI EDARAN

YBhg. Datuk/ Dato'/ Datin Sri/ Dr./ Tuan/ Puan,

PELAKSANAAN KEBENARAN BEKERJA DARI RUMAH DI BAHAGIAN/ JABATAN/ AGENSI/ INSTITUSI PENDIDIKAN KEMENTERIAN PENDIDIKAN MALAYSIA (KPM) BAGI KONTAK RAPAT KEPADA KES POSITIF COVID-19

Dengan hormatnya saya diarah merujuk kepada perkara tersebut di atas.

2. Seperti mana YBhg. Datuk/ Dato'/ Datin Sri/ Dr./ Tuan/ Puan sedia maklum, laporan harian statistik kes COVID-19 masih menunjukkan terdapat kes-kes baharu di institusi pendidikan bawah KPM.
3. Berkaitan dengan ini, terdapat pertanyaan **sama ada mereka yang dikenal pasti sebagai kontak rapat kepada kes positif boleh dibenarkan bercuti** bagi mengurangkan risiko jangkitan, khususnya sebelum menerima surat kuarantin daripada Pejabat Kesihatan Daerah (PKD).
4. Dalam hubungan ini, sukacita dapat YBhg. Datuk/ Dato'/ Datin Sri/ Dr./ Tuan/ Puan merujuk kepada **PEKELILING PERKHIDMATAN BILANGAN 5 TAHUN 2020 DASAR BEKERJA DARI RUMAH (BDR)** bertarikh 21 Disember 2020 dan lampirannya, **GARIS PANDUAN PELAKSANAAN BDR** yang telah diedarkan sebelum ini kepada semua

Ketua Bahagian/ Jabatan / Agensi dan juga Pengarah JPN melalui surat bertarikh 13 Januari 2021.

5. Cabutan berkaitan daripada Garis Panduan tersebut menyatakan:

Tujuan BDR

3. ***Arahan BDR boleh dipertimbangkan bagi tujuan seperti berikut:***

(a) untuk mengurangi atau mengelakkan kerugian / kerosakan / kemusnahan atas sebab-sebab seperti pencemaran alam sekitar, penularan penyakit berjangkit dan / atau bencana alam ...

(b) ...

(c) ...

Kaedah Pelaksanaan

4. ***Kaedah pelaksanaan BDR adalah seperti berikut:***

4.1 Kerajaan atau Ketua Jabatan boleh mempertimbangkan sama ada semua atau sebahagian atau mana-mana pegawai Perkhidmatan Awam Persekutuan untuk BDR;

4.2 ...

4.3 Ketua Jabatan boleh mempertimbangkan arahan BDR kepada pegawai menggunakan borang arahan Bekerja Dari Rumah...

4.4 ...

6. Berdasarkan di atas, **BDR boleh dipertimbangkan oleh Ketua Jabatan bagi mereka yang telah dikenal pasti sebagai kontak rapat kepada kes positif COVID-19.**

Sekian. Harap maklum dan terima kasih.

“PRIHATIN RAKYAT: DARURAT MEMERANGI COVID-19”

“BERKHIDMAT UNTUK NEGARA”

Saya yang menjalankan amanah,

(DATO' KAMEL MOHAMAD)
Timbalan Ketua Setiausaha (Pengurusan)
b.p. Ketua Setiausaha
Kementerian Pendidikan Malaysia

s.k.

KSU

KPPM

TKSU (Perancangan & Pembangunan)

TKPPM (Dasar Kurikulum)

TKPPM (Operasi Sekolah)

TKPPM (Pembangunan Profesionalisme Keguruan)

SUSK kepada YB Menteri Kanan Pendidikan

SUSK kepada YB Timbalan Menteri Pendidikan I

SUSK kepada YB Timbalan Menteri Pendidikan II

SENARAI EDARAN:

1. Pengarah Peperiksaan
Lembaga Peperiksaan
2. Ketua Nazir Sekolah
Jemaah Nazir
3. Setiausaha Bahagian
Bahagian Perancangan Strategik dan Hubungan Antarabangsa
4. Setiausaha Bahagian
Bahagian Pembangunan
5. Setiausaha Bahagian
Bahagian Kewangan
6. Setiausaha Bahagian
Bahagian Pengurusan Sumber Manusia
7. Pengarah
Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar Pendidikan
8. Pengarah
Bahagian Pembangunan Kurikulum
9. Pengarah
Bahagian Sumber dan Teknologi Pendidikan
10. Pengarah
Bahagian Pengurusan Sekolah Harian
11. Setiausaha Bahagian
Bahagian Profesionalisme Guru
12. Rektor
Institut Pendidikan Guru Malaysia

13. Pengarah
Bahagian Pendidikan dan Latihan Teknikal Vokasional
14. Pengarah
Bahagian Pendidikan Islam
15. Setiausaha Bahagian
Bahagian Audit Sekolah
16. Ketua Akauntan
Bahagian Akaun
17. Setiausaha Bahagian
Bahagian Perolehan
18. Setiausaha Bahagian
Bahagian Pengurusan Maklumat
19. Setiausaha Bahagian
Bahagian Psikologi dan Kaunseling
20. Setiausaha Bahagian
Bahagian Khidmat Pengurusan
21. Setiausaha Bahagian
Bahagian Biasiswa dan Pembiayaan
22. Pengarah
Bahagian Pendidikan Khas
23. Pengarah
Bahagian Pengurusan Sekolah Berasrama Penuh
24. Pengarah
Bahagian Sukan, Kokurikulum dan Kesenian
25. Pengarah
Bahagian Pendidikan Swasta

26. Pengarah
Bahagian Matrikulasi
27. Setiausaha Bahagian
Bahagian Pengurusan Aset
28. Setiausaha Bahagian
Bahagian GENIUS
29. Penasihat Undang-Undang
Unit Undang-undang
30. Ketua Komunikasi Korporat
Unit Komunikasi Korporat
31. Ketua Unit Integriti
Unit Integriti
32. Ketua Unit Audit Dalam
Unit Audit Dalam
33. Pengarah
Institut Aminuddin Baki
34. Pengarah
English Language Teaching Centre (ELTC)

Agensi

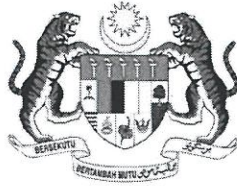
35. Ketua Pengarah
Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP)
36. Ketua Pegawai Eksekutif
Unit Pelaksanaan dan Prestasi Pendidikan (PADU)
37. Ketua Eksekutif
Majlis Peperiksaan Malaysia (MPM)

38. Pengarah Urusan
Institut Terjemahan dan Buku Malaysia (ITBM)
39. Ketua Pegawai Eksekutif
Perbadanan Kota Buku (PKB)
40. Ketua Pegawai Eksekutif
Yayasan Guru Tun Hussein Onn (YGTTHO)

Jabatan

41. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Johor
42. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Kedah
43. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Kelantan
44. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Melaka
45. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Sembilan
46. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Pahang
47. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Perak
48. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Perlis
49. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Pulau Pinang

50. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Sabah
51. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Sarawak
52. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Selangor
53. Pengarah
Jabatan Pendidikan Negeri Terengganu
54. Pengarah
Jabatan Pendidikan Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur
55. Pengarah
Pejabat Pendidikan Wilayah Persekutuan Labuan
56. Pengarah
Pejabat Pendidikan Wilayah Persekutuan Putrajaya

KERAJAAN MALAYSIA

PEKELILING PERKHIDMATAN BILANGAN 5 TAHUN 2020

DASAR BEKERJA DARI RUMAH

TUJUAN

1. Pekeliling Perkhidmatan ini bertujuan untuk melaksanakan keputusan Kerajaan berkaitan dasar Bekerja Dari Rumah (BDR) bagi pegawai Perkhidmatan Awam Persekutuan.

LATAR BELAKANG

2. Perintah Am 5 Bab G Tahun 1974 mengenai Waktu Bekerja dan Lebih Masa memperuntukkan bahawa semua pegawai yang bekerja waktu pejabat termasuk Ketua-ketua Jabatan sendiri, hendaklah mematuhi waktu-waktu bekerja dan hadir di pejabat dalam masa yang ditetapkan. Bagi pegawai yang mengikuti Waktu Bekerja Bukan Pejabat pula, pegawai dikehendaki hadir bekerja di suatu tempat bekerja yang telah ditentukan kepada mereka meliputi satu masa bekerja atau giliran bekerja.

3. Sebagai usaha berterusan penambahbaikan sistem penyampaian perkhidmatan awam dan keperluan mengimbangi keperluan tugas dan kesejahteraan pegawai, maka Kerajaan telah bersetuju untuk mewujudkan dasar BDR sebagai alternatif cara bekerja baharu dalam perkhidmatan awam.

TAFSIRAN

4. Bagi maksud Pekeliling Perkhidmatan ini:

"Ketua Jabatan" bermaksud:

- (a) Ketua Setiausaha Kementerian;
- (b) Ketua Pengarah; atau
- (c) mana-mana pegawai yang bertanggungjawab mengetuai jabatan, institusi, agensi atau bahagian.

"Rumah" bermaksud kediaman pegawai seperti alamat tempat tinggal yang didaftarkan dalam Sistem Pengurusan Maklumat Sumber Manusia (HRMIS).

DASAR BDR

5. Pegawai Perkhidmatan Awam Persekutuan boleh dipertimbangkan untuk BDR berdasarkan syarat-syarat dan peraturan yang ditetapkan dalam pekeliling perkhidmatan ini.

6. BDR memperuntukkan pegawai melaksanakan tugas hakiki atau tugas-tugas rasmi lain dari Rumah pada hari bekerjanya sama ada secara sepenuh hari atau separuh hari bagi sesuatu tempoh, mengikut kesesuaian tertakluk kepada kepentingan perkhidmatan awam dan diambil kira sebagai hadir bertugas.

PRINSIP PELAKSANAAN BDR

7. Pegawai Perkhidmatan Awam Persekutuan hanya boleh BDR apabila:

- (a) mendapat arahan daripada Kerajaan; atau
- (b) mendapat arahan atau kebenaran daripada Ketua Jabatan.

8. Dalam keadaan tertentu, Ketua Setiausaha Negara atau Ketua Pengarah Perkhidmatan Awam boleh mengarahkan mana-mana pegawai untuk BDR demi kepentingan perkhidmatan.

PERATURAN

9. Bagi pegawai yang diarah atau dibenarkan BDR, perkara-perkara yang berikut hendaklah dipatuhi:

- (a) sentiasa berada di Rumah sebagai tempat bekerja dalam tempoh waktu bekerja yang ditetapkan;
- (b) sentiasa boleh dihubungi dalam tempoh, hari dan waktu bekerjanya;
- (c) sentiasa bersedia untuk hadir ke pejabat atau mana-mana lokasi lain yang diarahkan oleh Ketua Jabatan dalam tempoh yang munasabah; dan
- (d) semua undang-undang, peraturan, pekeliling dan arahan yang berkuat kuasa dan terpakai kepada pegawai awam dari semasa ke semasa, termasuk antara lain, tetapi tidak terhad kepada:
 - (i) Akta Rahsia Rasmi 1972 [*Akta 88*];
 - (ii) Arahan Keselamatan;
 - (iii) Peraturan-peraturan Pegawai Awam (Kelakuan dan Tatatertib) 1993 [*P.U (A) 395/1993*]; dan
 - (iv) Akta Tatacara Kewangan 1957 [*Akta 61*].

10. Pelaksanaan BDR hendaklah dipastikan tidak akan menjejaskan atau menyebabkan penyusutan kualiti penyampaian perkhidmatan dan prestasi kerja pegawai. Ketua Jabatan hendaklah menetapkan dan memantau pencapaian tugas pegawai yang BDR.

11. Panduan umum mengenai pelaksanaan BDR berkaitan:

- (a) Kaedah Pelaksanaan;
- (b) Waktu Bekerja, Hari, Tempoh dan Tempat Semasa BDR;
- (c) Gaji, Elaun, Kemudahan dan Skim Perlindungan;
- (d) Kemudahan Teknologi Maklumat dan Komunikasi; dan
- (e) Pematuhan Peraturan

bolehlah dirujuk dalam Garis Panduan Pelaksanaan Bekerja Dari Rumah seperti di **Lampiran**.

TANGGUNGJAWAB KETUA JABATAN DAN PEGAWAI

12. Bagi memastikan kesinambungan penyampaian perkhidmatan berjalan seperti biasa dan pelaksanaan kemudahan BDR tidak menjejaskan penyampaian perkhidmatan kepada rakyat, Ketua Jabatan adalah bertanggungjawab untuk;

- (a) memberi arahan atau kebenaran **secara bertulis** kepada pegawai di bawah seliaannya untuk BDR tertakluk kepada peraturan-peraturan yang dinyatakan di perenggan 9;
- (b) memantau penyempurnaan sasaran output tugas pegawai yang ditetapkan kepada pegawai semasa BDR; dan
- (c) memastikan semua tugas yang dilaksanakan oleh pegawai semasa BDR adalah mematuhi peraturan seperti yang dinyatakan di perenggan 9 dan Bahagian E: Garis Panduan Pelaksanaan BDR.

13. Bagi memastikan BDR dilaksanakan dengan penuh tanggungjawab dan berintegriti, pegawai yang diarah atau dibenarkan untuk BDR hendaklah:

- (a) mengemukakan maklumat mengenai alamat Rumah sebagai tempat bekerja semasa BDR;
- (b) mematuhi semua peraturan yang dinyatakan di perenggan 9 dan Bahagian E: Garis Panduan Pelaksanaan BDR; dan

- (c) mematuhi dan menyempurnakan semua sasaran output kerja yang ditetapkan oleh Ketua Jabatan.

TARIKH KUAT KUASA

14. Pekeliling Perkhidmatan ini berkuat kuasa mulai **1 Januari 2021**.

PEMBATALAN

15. Dengan berkuatkuasanya pekeliing perkhidmatan ini, semua kelulusan khas berkaitan BDR sebelum ini adalah terbatal.

PEMAKAIAN

16. Tertakluk kepada penerimaannya oleh pihak berkuasa masing-masing, Pekeliling Perkhidmatan ini pada keseluruhannya dipanjangkan kepada semua Perkhidmatan Awam Negeri, Pihak Berkuasa Berkanun dan Pihak Berkuasa Tempatan.

“BERKHIDMAT UNTUK NEGARA”

(TAN SRI MOHD KHAIRUL ADIB BIN ABD RAHMAN)

Ketua Pengarah Perkhidmatan Awam
Malaysia

JABATAN PERKHIDMATAN AWAM
MALAYSIA
PUTRAJAYA

21 Disember 2020

Semua Ketua Setiausaha Kementerian
Semua Ketua Jabatan Persekutuan
Semua Setiausaha Suruhanjaya
Semua YB Setiausaha Kerajaan Negeri
Semua Pihak Berkuasa Berkanun
Semua Pihak Berkuasa Tempatan

KERAJAAN MALAYSIA
JABATAN PERKHIDMATAN AWAM

GARIS PANDUAN
PELAKSANAAN BEKERJA DARI RUMAH
PEKELILING PERKHIDMATAN BILANGAN 5 TAHUN 2020

KANDUNGAN

	<u>Perkara</u>	<u>Muka surat</u>
Bahagian A: Pelaksanaan		
Objektif		1
Prinsip Pelaksanaan Bekerja Dari Rumah (BDR)		1
Tujuan BDR		1
Kaedah Pelaksanaan		3
Kriteria Pegawai		4
Bahagian B: Waktu Bekerja, Hari, Tempoh Dan Tempat Semasa BDR		
Waktu Bekerja		5
Hari BDR		6
Tempoh BDR		6
Tempat Bekerja		6
Bahagian C: Gaji, Elaun, Kemudahan Dan Skim Perlindungan		
Gaji, Elaun Dan Kemudahan		7
Skim Perlindungan Untuk Pegawai Yang BDR		8
Bahagian D: Kemudahan Teknologi Maklumat Dan Komunikasi		
Kemudahan Infrastruktur dan Digital		9
Ekosistem Digital Yang Selamat		15
Pertanyaan		15

Perkara

Muka surat

Bahagian E: Pematuhan Peraturan

Peraturan Pegawai Perkhidmatan Awam	16
Keselamatan Peralatan Hak Milik Kerajaan	17
Kerahsiaan Dokumen Rasmi	17

LAMPIRAN A

LAMPIRAN B

GARIS PANDUAN PELAKSANAAN BEKERJA DARI RUMAH (BDR)

BAHAGIAN A

PELAKSANAAN

Objektif

1. Garis Panduan ini bertujuan untuk menjelaskan tatacara pelaksanaan Bekerja Dari Rumah (BDR) dalam perkhidmatan awam.

Prinsip Pelaksanaan BDR

2. Pegawai Perkhidmatan Awam Persekutuan hanya boleh BDR apabila:
 - 2.1 mendapat arahan daripada Kerajaan; atau
 - 2.2 mendapat arahan atau kebenaran daripada Ketua Jabatan.

Tujuan BDR

3. Arahan BDR boleh dipertimbangkan bagi tujuan seperti berikut:
 - (a) untuk mengurangi atau mengelakkan kerugian/kerosakan/kemusnahan atas sebab-sebab seperti pencemaran alam sekitar, penularan penyakit berjangkit dan/atau bencana alam yang boleh mengancam keselamatan, ketenteraman awam sama ada di pejabat/premis atau kawasan tempat kediaman. Antara contoh situasi/keadaan tersebut adalah seperti yang berikut:

- (i) pegawai tidak dapat menghadirkan diri ke pejabat kerana kawasan kediaman pegawai termasuk dalam kawasan yang dikenakan perintah kawalan pergerakan atau lain-lain tindakan yang menyebabkan terhalang pergerakan pegawai;
 - (ii) pejabat pegawai perlu dikosongkan kerana, antara lain, mengalami serangan kulat/serangga atau kerosakan struktur bangunan/premis/pejabat; atau
 - (iii) pejabat pegawai diwartakan oleh Kerajaan sebagai Pusat Kuarantin atau lain-lain kegunaan bagi menangani isu-isu tertentu.
- (b) untuk mengelakkan berlaku kemudaratan, kesukaran atau keadaan serba salah sama ada terhadap pegawai sendiri atau pegawai-pegawai lain di pejabat sekiranya pegawai berkenaan hadir di pejabat. Antara contoh situasi/keadaan tersebut adalah seperti kehadiran pegawai di pejabat boleh menyebabkan wujudnya percanggahan kepentingan peribadi (*conflict of interest*) yang memungkinkan, antara lain, kebocoran maklumat atau membawa penglibatan pengaruh luar; atau
- (c) mewujudkan keseimbangan dan kesejahteraan antara keperluan agensi terhadap kesinambungan tugas demi kepentingan perkhidmatan dan keperluan pegawai menguruskan hal persendirian dalam situasi di mana pegawai tidak dibenarkan menggunakan kemudahan cuti. Antara contoh situasi/keadaan tersebut adalah seperti keperluan untuk menjaga anak-anak yang berusia 12 tahun dan ke bawah akibat penutupan taska/pusat asuhan kanak-kanak/sekolah rendah disebabkan, antara lain, atas arahan Kerajaan.

Kaedah Pelaksanaan

4. Kaedah pelaksanaan BDR adalah seperti berikut:
 - 4.1. Kerajaan atau Ketua Jabatan boleh mempertimbangkan sama ada semua, sebahagian atau mana-mana pegawai Perkhidmatan Awam Persekutuan untuk BDR;
 - 4.2. arahan daripada Kerajaan boleh dibuat dengan menggunakan apa-apa saluran komunikasi rasmi Kerajaan atau suatu pemakluman oleh Jabatan Perkhidmatan Awam;
 - 4.3. Ketua Jabatan boleh mempertimbangkan arahan BDR kepada pegawai menggunakan borang Arahan Bekerja Dari Rumah seperti di **Lampiran A**; dan
 - 4.4. Ketua Jabatan hendaklah memastikan semua arahan Kerajaan yang dikeluarkan dipatuhi pelaksanaannya di peringkat Kementerian/Jabatan masing-masing.
5. Sekiranya tiada arahan rasmi yang lain, Ketua Jabatan boleh melaksanakan ketetapan kuota kehadiran di pejabat dalam menghadapi situasi-situasi yang membenarkan pegawai BDR.

Kriteria Pegawai

6. Kriteria pegawai yang layak dipertimbangkan BDR adalah seperti berikut:

6.1. Arahan Kerajaan

6.1.1. Semua, sebahagian atau mana-mana pegawai Perkhidmatan Awam Persekutuan lantikan tetap, kontrak (*Contract of Service*), sementara dan sambilan termasuk Guru Interim kecuali mana-mana perkhidmatan, kumpulan atau kategori yang ditetapkan Kerajaan sebaliknya.

6.1.2. Tertakluk kepada arahan Kerajaan, Ketua Jabatan hendaklah menentukan perkhidmatan penting (*essential services*) seperti yang dikecualikan oleh Kerajaan, bagi memastikan kesinambungan perkhidmatan penting kepada rakyat dan negara. Sebagai contoh, perkhidmatan yang boleh diberikan pengecualian BDR ialah kepada pegawai yang;

(i) bekerja di lapangan sepanjang tempoh waktu bekerjanya; atau

(ii) berurusan secara terus dengan orang ramai atau kumpulan sasar sama ada di kaunter perkhidmatan, institusi kebajikan atau lain-lain yang seumpama dengannya.

6.2. Arahan Ketua Jabatan

6.2.1. BDR layak dipertimbangkan kepada pegawai Perkhidmatan Awam Persekutuan lantikan tetap, kontrak (*Contract of Service*), sementara dan sambilan termasuk Guru Interim.

BAHAGIAN B

WAKTU BEKERJA, HARI, TEMPOH DAN TEMPAT SEMASA BDR

Waktu Bekerja

1. Waktu bekerja pegawai yang melaksanakan BDR adalah mengikut waktu bekerjanya sama ada waktu bekerja pejabat, waktu bekerja bukan pejabat atau waktu-waktu bekerja yang lain mengikut sesuatu perkhidmatan.
2. Pegawai hendaklah mematuhi waktu bekerjanya sama ada waktu bekerja pejabat, waktu bekerja bukan pejabat atau waktu bekerja yang lain mengikut sesuatu perkhidmatan.
3. BDR boleh dilaksanakan dengan dua (2) kaedah seperti yang berikut:
 - (a) “BDR Sepenuh Hari” bermaksud pegawai melaksanakan tugas hakiki atau tugas-tugas rasmi lain di Rumah mengikut waktu kerjanya yang telah ditetapkan kepada pegawai.
 - (b) “BDR Separuh Hari” bermaksud pegawai melaksanakan tugas hakiki atau tugas-tugas rasmi lain di Rumah mengikut waktu kerjanya yang telah ditetapkan kepada pegawai dengan *cut off* waktu rehat dengan baki tempoh separuhnya, pegawai dikehendaki bertugas di pejabat atau lain-lain lokasi yang diarahkan oleh Ketua Jabatan. Jumlah waktu bekerja di pejabat dan di rumah hendaklah lapan (8) jam tidak termasuk rehat.

Hari BDR

4. BDR boleh dilaksanakan untuk sesuatu tempoh tertentu dan boleh dibuat secara giliran atau bukan giliran mengikut hari atau mingguan.
5. Peraturan semasa mengenai Hari Rehat Mingguan, Hari Kelepasan Mingguan dan Hari Kelepasan Am adalah terpakai dalam penggunaan BDR ini.

Tempoh BDR

6. Tempoh BDR adalah seperti berikut:

Jadual 1: Tempoh BDR

Bil	Arahan	Tempoh BDR
1.	Kerajaan	Tertakluk kepada arahan Kerajaan
2.	Ketua Jabatan	Tertakluk kepada arahan Ketua Jabatan

Tempat Bekerja

7. Tempat bekerja pegawai semasa BDR ialah Rumah.
8. Rumah adalah kediaman pegawai seperti alamat tempat tinggal yang didaftarkan dalam Sistem Pengurusan Maklumat Sumber Manusia (HRMIS).
9. Pegawai hendaklah sentiasa mengemaskini alamat rumah kediaman dalam HRMIS bagi tujuan BDR.
10. Ketua Jabatan boleh mengarahkan pegawai untuk menghadiri mesyuarat rasmi di pejabat atau di suatu lokasi lain semasa pegawai BDR.

BAHAGIAN C

GAJI, ELAUN, KEMUDAHAN DAN SKIM PERLINDUNGAN

Gaji, Elaun Dan Kemudahan

1. Kelayakan gaji pegawai yang BDR tidak terjejas dan masih tertakluk kepada peraturan semasa yang berkuat kuasa.

2. Pegawai yang BDR layak menikmati semua jenis elaun dan kemudahan yang diperuntukkan mengikut syarat dan peraturan semasa yang berkuat kuasa kecuali yang dinyatakan sebaliknya.

3. Elaun Lebih Masa (ELM) adalah tidak layak dibayar kepada pegawai yang BDR. Sekiranya, pegawai BDR diarahkan bekerja di lokasi lain selain Rumah di luar waktu bekerjanya, ELM boleh dipertimbangkan tertakluk kepada peraturan yang berkuat kuasa.

4. Kerajaan tidak akan menanggung apa-apa kos utiliti seperti bil telefon, bil elektrik, sewaan jalur lebar, pembaikan kerosakan peralatan dan sebagainya sepanjang tempoh pegawai BDR.

5. Bagi tujuan tuntutan elaun, kemudahan dan bayaran kerana menjalankan tugas rasmi semasa BDR hendaklah mematuhi Pekeliling Perbendaharaan WP1.4 berhubung Kadar Dan Syarat Tuntutan Elaun, Kemudahan Dan Bayaran Kepada Pegawai Perkhidmatan Awam Kerana Menjalankan Tugas Rasmi (Tidak Termasuk Tentera Dan Polis) atau pindaannya dari semasa ke semasa.

Skim Perlindungan Untuk Pegawai Yang BDR

6. Pegawai yang diarahkan BDR adalah layak dipertimbangkan bayaran faedah Skim Ex-Gratia Bencana Kerja sekiranya mengalami bencana sehingga menyebabkan hilang upaya kekal atau kematian semasa menjalankan tugas di Rumah dalam tempoh waktu bekerja yang ditetapkan.

7. Syarat dan peraturan pemberian pampasan Skim Ex-Gratia Bencana Kerja adalah tertakluk kepada pekeliling, surat pekeliling, surat edaran dan arahan oleh Kementerian Kewangan yang berkuat kuasa dari semasa ke semasa.

BAHAGIAN D

KEMUDAHAN TEKNOLOGI MAKLUMAT DAN KOMUNIKASI (TMK)

Kemudahan Infrastruktur Dan Digital

Peralatan Atau Peranti TMK

1. Peralatan dan peranti TMK merupakan keperluan asas untuk menjalankan tugas di Rumah. Sehubungan itu, beberapa tindakan boleh diambil seperti berikut:
 - 1.1. pegawai hendaklah mempunyai telefon bimbit dan kemudahan capaian internet yang sewajarnya;
 - 1.2. Jabatan boleh berdasarkan keperluan, membekalkan peralatan dan peranti TMK yang bersesuaian kepada pegawai. Antara peralatan dan peranti tersebut adalah komputer riba, peranti mudah alih (contoh: *tablet*) atau lain-lain perkakasan yang berkaitan. Peralatan atau peranti TMK yang berkaitan perlu dilengkapi dengan perisian yang sesuai untuk melancarkan pelaksanaan tugas harian. Walau bagaimanapun, penggunaan peralatan atau perkakasan persendirian boleh dibenarkan dengan syarat mematuhi kriteria keselamatan dan disahkan oleh Pegawai Keselamatan TMK Jabatan;
 - 1.3. Jabatan hendaklah memastikan peralatan atau peranti TMK yang berkaitan dilindungi dari kod hasad dengan memasang perisian *Endpoint Detection And Response* (EDR), atau sekurang-kurangnya perisian antivirus yang dapat mengesan kod hasad dan *ransomware* secara *real-time*;

- 1.4. Jabatan hendaklah mengeluarkan arahan pentadbiran yang membenarkan pegawai membawa pulang peralatan atau peranti TMK yang diperlukan sekiranya pegawai menggunakan peralatan atau peranti milik Jabatan;
- 1.5. Jabatan tidak akan membekalkan perkakasan-perkakasan lain seperti mesin pencetak, mesin fotostat, mesin pengimbas dan mesin perincih. Sekiranya pegawai perlu menggunakan perkakasan-perkakasan ini, pegawai perlu hadir ke pejabat;
- 1.6. Jabatan perlu menyediakan Prosedur Operasi Standard (SOP) bagi menjaga keselamatan peralatan atau peranti TMK dengan merujuk kepada Dasar Keselamatan TMK Jabatan, Polisi Keselamatan Siber (PKS) Jabatan dan Rangka Kerja Keselamatan Sektor Awam (RAKKSSA); dan
- 1.7. setiap pegawai hendaklah mengambil langkah-langkah yang bersesuaian bagi memastikan keselamatan peralatan atau peranti TMK yang dibekalkan oleh Jabatan berdasarkan SOP yang ditetapkan.

Sistem Pengurusan Kehadiran Pegawai

2. Sistem pengurusan kehadiran pegawai bertujuan untuk merekod kehadiran (waktu masuk dan waktu pulang) dan tempoh masa bekerja menggunakan sistem aplikasi tanpa mengambil kira kehadiran pegawai ke stesen kerja fizikal. Jabatan boleh menggunakan sistem aplikasi yang merekod kehadiran bertugas, merekod lokasi pegawai, memuat naik data kehadiran, menguruskan kehadiran pegawai, merekod catatan tugas pegawai, memantau tugas pegawai di bawah seliaan, memuat turun kehadiran, menjana laporan dan statistik kehadiran.

Pengesahan Identiti Pegawai

3. Pengesahan identiti pegawai bertujuan untuk menentukan kesahihan identiti pegawai bagi mengelakkan penipuan identiti dan penyalahgunaan sumber Kerajaan.

Antara kaedah pengesahan identiti pegawai yang boleh dipertimbang untuk diguna pakai adalah:

- 3.1. menggunakan pengesahan multi faktor seperti gabungan kata laluan dengan nombor *Transaction Authorisation Code* (TAC);
 - 3.2. menggunakan kemudahan *single sign-on*;
 - 3.3. menggunakan perkhidmatan tandatangan digital seperti Perkhidmatan Prasarana Kunci Awam Kerajaan (MyGPKI); atau
 - 3.4. menggunakan Digital ID.
4. Semua sistem aplikasi dan kawalan capaian sumber TMK Jabatan yang berkaitan hendaklah mengambil kira keperluan pengesahan identiti pegawai dan diubahsuai mengikut tahap keselamatan perlindungan yang sewajarnya.

Capaian Atau Akses Kepada Sumber

5. Semasa BDR, terdapat keperluan untuk pegawai mengakses sumber TMK Jabatan bagi melaksanakan tugas rasmi. Jabatan hendaklah mengambil langkah-langkah yang perlu bagi memastikan kebenaran capaian tidak mengkompromi aspek keselamatan sumber TMK tersebut.

6. Capaian hanya dibenarkan dalam persekitaran komunikasi selamat. *Access Control List* (ACL) kepada sumber TMK bagi capaian jarak jauh perlu diperketat dan dipantau penggunaannya. Penggunaan kaedah capaian menggunakan *tunnelling* berasaskan *Secure Sockets Layer Virtual Private Network* (SSLVPN) hendaklah dilaksanakan bagi capaian langsung yang membenarkan pengemaskinian. Jabatan bertanggungjawab mengaktif dan menyediakan SSLVPN bagi kegunaan warga masing-masing.

Pemantauan Secara Maya Bagi Sasaran Kerja Dan Output

7. Bagi tujuan pemantauan secara maya yang lebih berkesan, Jabatan boleh membangun dan menggunakan Sistem Aplikasi Diari BDR, seumpama Diari Rasmi bagi membolehkan pegawai merekodkan aktiviti kerja yang dilaksanakan semasa BDR atau lain-lain aplikasi yang seumpamanya. Ketua Jabatan atau penyelia boleh menyemak dan mengesahkan diari ini secara berkala serta boleh menjadi input kepada semakan semula sasaran kerja dan output.

Penyeliaan Tugas Pegawai Secara Digital

8. Ketua Jabatan hendaklah sentiasa menyelia tugas pegawai BDR bertujuan untuk memantau status dan perkembangan tugas pegawai yang telah ditetapkan.

9. Jabatan boleh mengguna pakai Perkhidmatan Komunikasi Bersepadu Kerajaan (MyGovUC2.0) atau pindaannya dari semasa ke semasa yang menggabungkan saluran komunikasi seperti telesidang, *instant messaging*, perkongsian dokumen, pengurusan mesyuarat secara maya serta perkongsian *desktop*. Kesemua tiga (3) perkhidmatan utama MyGovUC2.0 iaitu perkhidmatan telesidang, e-mel dan perkhidmatan *storage-Big Mail Transfer* (BMT) boleh dimanfaatkan bagi memastikan tugas pegawai menepati kehendak atau sasaran yang ditetapkan.

Pengurusan Dokumen Kerajaan

10. Dokumen dan data Kerajaan perlu diurus dengan lebih sistematik bagi melindungi maklumat Kerajaan. Sehubungan itu, Jabatan boleh mengguna pakai kemudahan aplikasi dan perkhidmatan yang telah disediakan oleh Kerajaan, antaranya:

- 10.1. menggunakan *Digital Document Management System* (DDMS) 2.0 atau pindaannya dari semasa ke semasa untuk menguruskan dan berkongsi dokumen Kerajaan. DDMS 2.0 menguruskan dokumen terperingkat sehingga ke peringkat Sulit. Dari aspek keselamatan, data dalam

DDMS 2.0 disulitkan (*encrypted*) dalam semua keadaan iaitu pada storan (*data-at-rest*), penggunaan (*data-in-use*) dan transmisi (*data-in-motion*);

- 10.2. menggunakan perkhidmatan e-mel di bawah MyGovUC2.0, e-mel rasmi Jabatan sedia ada atau medium mudah alih dengan mengambil kira teknologi penyulitan (*encryption*) semasa memindahkan maklumat;
- 10.3. menggunakan perkhidmatan pengkomputeran awan Kerajaan iaitu MyGovCloud@PDSA untuk keperluan storan dan pemprosesan; atau
- 10.4. menggunakan teknologi penyulitan semasa memindahkan maklumat menggunakan e-mel, media storan mudah alih atau lain-lain medium yang sesuai.

11. Selain daripada itu, pegawai perlu memastikan maklumat terperingkat diproses pada peralatan atau peranti TMK yang dibekalkan atau dibenarkan oleh Jabatan sahaja. Pegawai tidak dibenarkan berkongsi dokumen terperingkat Kerajaan di platform media sosial seperti *Whatsapp*, *Facebook* dan sebagainya. Hanya maklumat umum seperti sebaran maklumat, infografik dan perbincangan umum dibenarkan untuk dikongsi di platform media sosial. Selain daripada itu, pegawai juga tidak dibenarkan berkongsi dokumen terperingkat Kerajaan pada rangkaian yang tidak dipercayai (contoh: *public wi-fi*).

Pengendalian, Pengurusan Dan Pemantauan Mesyuarat Secara Digital

12. Sepanjang tempoh BDR, mesyuarat boleh dijalankan secara maya dengan mengambil kira perkara-perkara berikut:

- 12.1. Jabatan boleh mengguna pakai perkhidmatan telesidang di bawah MyGovUC2.0 untuk mengadakan mesyuarat secara maya. Bagi keselamatan data, kawalan keselamatan diperketatkan di mana data

in transit dikawal dengan kaedah penyulitan data dan saluran komunikasi dilindungi dengan ciri-ciri keselamatan yang dipertingkatkan;

- 12.2. mesyuarat tertinggi Kerajaan boleh menggunakan pakai Sistem Pengurusan dan Pemantauan Keputusan Mesyuarat (MyMesyuarat) untuk mengurus dan memantau mesyuarat secara digital. Sistem MyMesyuarat mematuhi prosedur kitaran pengurusan mesyuarat iaitu persediaan sebelum mesyuarat, penyediaan minit dan maklum balas serta pemantauan keputusan mesyuarat. Sistem ini turut dilengkapi dengan ciri-ciri keselamatan (kawalan capaian dan penyulitan data) bagi memastikan maklumat Kerajaan adalah terjamin;
- 12.3. telesidang hendaklah mengadaptasi teknik yang selamat seperti penggunaan kata laluan sebelum dibenarkan terlibat di dalam telesidang berkenaan; dan
- 12.4. merekodkan telesidang tersebut (jika perlu) dan rekod hendaklah disimpan di dalam storan komputer pengguna.

Pengurusan Perkhidmatan Dan Pelaksanaan Urusan Kerja Yang Berkesan

13. Pengurusan perkhidmatan dan pelaksanaan urusan kerja yang berkesan adalah bagi memastikan urusan perkhidmatan disediakan secara menyeluruh dan memudahkan cara setiap tugas dalam aliran kerja aplikasi spesifik yang ditetapkan. Sehubungan itu, beberapa tindakan yang boleh diambil adalah:

- 13.1. Jabatan hendaklah menyediakan aliran kerja digital yang menyeluruh bagi memudahkan urusan kerja pegawai;
- 13.2. Jabatan hendaklah memperkasakan penggunaan sistem HRMIS atau sistem pengurusan sumber manusia sedia ada Jabatan bagi semua urusan

perkhidmatan seperti permohonan cuti, permohonan tuntutan perjalanan dan lain-lain perbelanjaan;

- 13.3. Jabatan hendaklah memastikan tugas pegawai dalam aliran kerja aplikasi spesifik dilaksanakan pada persekitaran digital yang kondusif dan menyeluruh; dan
- 13.4. Jabatan hendaklah memastikan pembangunan sistem adalah secara pendekatan *thin-client* atau *web-based* di mana semua sumber ditempatkan di persekitaran *server* dan tidak di *local hard disk* pegawai. Ini dapat meningkatkan prestasi pembangunan sistem tanpa bergantung kepada spesifikasi peralatan TMK yang dibekalkan kepada pegawai.

Ekosistem Digital Yang Selamat

14. Ekosistem digital yang selamat perlu mengambil kira semua elemen keselamatan melibatkan sumber manusia, proses dan teknologi. Langkah-langkah yang perlu diambil tindakan untuk memastikan ekosistem digital yang selamat bagi menyokong BDR adalah seperti di **Lampiran B**.

15. Jabatan juga perlu mematuhi semua akta, dasar dan garis panduan yang berkuat kuasa untuk menjamin keselamatan ekosistem digital. Sehubungan itu, sebarang insiden keselamatan TMK hendaklah dilaporkan kepada Agensi Keselamatan Siber Negara (NACSA).

Pertanyaan

16. Sebarang pertanyaan berkaitan Kemudahan Teknologi Maklumat dan Komunikasi (TMK), bolehlah dirujuk kepada Setiausaha Bahagian/Pengarah Bahagian Teknologi Maklumat Kementerian/Jabatan masing-masing.

BAHAGIAN E

PEMATUHAN PERATURAN

Peraturan Pegawai Perkhidmatan Awam

1. Pegawai yang diarahkan BDR adalah tertakluk kepada semua peraturan yang berkuat kuasa ke atas pegawai perkhidmatan awam, termasuklah apa-apa pekeliling perkhidmatan, surat pekeliling perkhidmatan, surat edaran atau apa-apa arahan lain yang dikeluarkan oleh Kerajaan dari semasa ke semasa.

2. Pegawai boleh dikenakan tindakan tatatertib sekiranya tidak mematuhi syarat dan peraturan yang telah ditetapkan. Ketua Jabatan boleh menamatkan arahan atau kebenaran BDR yang diberikan kepada pegawai dengan serta-merta sekiranya pegawai didapati melanggar syarat dan peraturan yang telah ditetapkan.

3. Pegawai diambil kira sebagai hadir bekerja apabila hadir pada hari, tempat dan tempoh di mana pegawai diarahkan BDR untuk melaksanakan tugas yang ditetapkan.

4. Ketidakhadiran bertugas tanpa cuti atau tanpa terlebih dahulu mendapat kebenaran atau tanpa sebab yang munasabah boleh menyebabkan pegawai dikenakan tindakan tatatertib mengikut Peraturan-Peraturan Pegawai Awam (Kelakuan dan Tatatertib) 1993 [*P.U(A) 395/1993*].

5. Ketua Jabatan bertanggungjawab menjalankan kawalan, pemantauan dan pengawasan tatatertib ke atas pegawai yang BDR. Kegagalan Ketua Jabatan berbuat demikian dianggap sebagai cuai dalam melaksanakan tugasnya dan boleh dikenakan tindakan tatatertib.

Keselamatan Peralatan Hak Milik Kerajaan

6. Pegawai bertanggungjawab untuk menjaga keselamatan peralatan yang disediakan selaras dengan garis panduan yang ditetapkan oleh Pejabat Ketua Pegawai Keselamatan Kerajaan Malaysia, Jabatan Perdana Menteri. Sekiranya pegawai gagal menjaga aset Kerajaan sehingga mengakibatkan kehilangan atau kerosakan harta Kerajaan, pegawai boleh dikenakan tindakan surcaj seperti yang diperuntukkan di bawah Akta Tatacara Kewangan 1957 [*Akta 61*] atau apa-apa tindakan lain mengikut peraturan yang berkuat kuasa.

7. Kerajaan tidak akan bertanggungjawab ke atas sebarang kerosakan dan kemusnahan ruang atau peralatan persendirian yang digunakan oleh pegawai yang disebabkan oleh kecuaiannya pegawai ketika menjalankan tugas rasmi di Rumah.

8. Sebarang kehilangan atau kerosakan yang berlaku terhadap harta Kerajaan hendaklah dilaporkan dengan segera kepada Ketua Jabatan atau pihak-pihak yang berkenaan mengikut peraturan-peraturan yang berkuat kuasa.

Kerahsiaan Dokumen Rasmi

9. Sekiranya kerja-kerja pegawai melibatkan dokumen terperingkat, langkah-langkah pengurusan dan perlindungan hendaklah diambil sebagaimana ditetapkan oleh Pejabat Ketua Pegawai Keselamatan Kerajaan Malaysia, Jabatan Perdana Menteri.

10. Pegawai bertanggungjawab untuk menjaga kerahsiaan dokumen Kerajaan dan hendaklah memastikan semua dokumen Kerajaan sama ada dalam bentuk salinan cetak dan salinan elektronik disimpan dengan sempurna dan diletakkan di tempat yang selamat serta mematuhi kehendak Akta Rahsia Rasmi 1972 [*Akta 88*], Arahan Keselamatan dan apa-apa peraturan, pekeliling, garis panduan atau arahan yang dikeluarkan oleh Kerajaan dari semasa ke semasa. Contohnya, garis panduan berkaitan

pengurusan dan keselamatan dokumen rasmi yang dikeluarkan oleh Pejabat Ketua Keselamatan Kerajaan Malaysia dari semasa ke semasa.

11. Dokumen terperingkat tidak dibenarkan dibuka di tempat-tempat awam kecuali dengan kebenaran oleh Ketua Jabatan.

12. Pegawai dipertanggungjawabkan sepenuhnya untuk menjaga kerahsiaan kata laluan dan memastikan semua peralatan TMK dimatikan (*log off*) apabila tidak digunakan.

ARAHAN BEKERJA DARI RUMAH (BDR)
Pekeliling Perkhidmatan Bilangan 5 Tahun 2020
(Nama Kementerian/Jabatan/Agensi)

Nama Pegawai : _____

Jawatan/Gred : _____

Bahagian/Unit : _____

Tuan/Puan diarahkan untuk Bekerja Dari Rumah dan hendaklah melaksanakan tugas-tugas berikut:

Tarikh/Tempoh : _____ hingga _____ / _____ (Hari)

Alamat Semasa BDR : _____

No. Telefon : _____

Peminjaman peralatan Jabatan : _____
(jika ada)

Tandatangan Ketua Jabatan

Nama:
Jawatan/Gred:
Tarikh:

**LANGKAH KAWALAN KESELAMATAN EKOSISTEM DIGITAL
BAGI MENYOKONG PELAKSANAAN BEKERJA DARI RUMAH**

Bil.	Perkara	Keterangan
1.	Membudayakan amalan baik kawalan keselamatan dalam Rangka Kerja Keselamatan Siber Sektor Awam (RAKKSSA)	<p>Panduan asas kepada Jabatan dalam merancang perlindungan keselamatan maklumat yang diperlukan bagi ruang siber Jabatan masing-masing.</p> <p>Antara kawalan keselamatan Bekerja Dari Rumah yang perlu diberi perhatian adalah seperti di perkara (a) - (i):</p>
	(a) Keselamatan peranti pemprosesan maklumat	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="647 745 1407 875">i. Memastikan sistem pengoperasian dan semua aplikasi yang digunakan adalah sah dan dilengkapi dengan <i>security patches</i> yang terkini; <li data-bbox="647 925 1407 1144">ii. Memastikan peranti dilindungi dari kod hasad dengan memasang perisian <i>Endpoint Detection And Response</i> (EDR), atau sekurang-kurangnya perisian antivirus yang dapat mengesan kod hasad dan <i>ransomware</i> secara <i>real-time</i>; <li data-bbox="647 1193 1407 1323">iii. Melaksanakan penyulitan kepada media storan bagi mengurangkan risiko capaian tidak sah ke atas maklumat jika berlaku kecurian; <li data-bbox="647 1373 1407 1503">iv. Melaksanakan imbasan kod hasad pada media storan mudah alih sebelum sebarang aktiviti dilaksanakan berkaitan media storan berkenaan; <li data-bbox="647 1552 1407 1727">v. Melaksanakan sandaran (<i>backup</i>) bagi data dan maklumat Kerajaan untuk mengurangkan risiko data tidak dapat di akses jika berlaku kerosakan peranti; <li data-bbox="647 1776 1407 1906">vi. Melaksanakan keselamatan fizikal bagi mengurangkan risiko kecurian dan kerosakan peranti; <li data-bbox="647 1955 1407 2040">vii. Melaksanakan <i>screen lock</i> jika tidak berada di hadapan komputer/peranti;

Bil.	Perkara	Keterangan
		<p>viii. Mengasingkan komputer yang digunakan untuk maklumat rasmi dan urusan peribadi; dan</p> <p>ix. Menggunakan <i>secure delete</i> jika perlu memadamkan fail.</p>
	(b) Mengendalikan maklumat terperingkat	<p>i. Memastikan maklumat terperingkat diproses pada perkakasan atau peranti TMK yang dibekalkan oleh Kerajaan sahaja;</p> <p>ii. Menggunakan teknologi penyulitan jika ingin memindahkan maklumat menggunakan e-mel, media storan mudah alih atau lain-lain medium yang sesuai; dan</p> <p>iii. Peranti yang digunakan untuk memproses maklumat terperingkat tidak boleh disambungkan ke rangkaian yang tidak dipercayai (contoh: <i>public wi-fi</i>).</p>
	(c) Capaian ke atas sistem aplikasi dalaman Jabatan	Menggunakan VPN yang disediakan oleh Jabatan masing-masing bagi capaian ke atas sistem aplikasi dalaman Jabatan.
	(d) Capaian ke atas <i>server</i> Jabatan bagi pentadbir sistem	Menggunakan perisian <i>Privilege Access Management</i> (PAM) atau yang setara bagi capaian ke atas <i>server</i> dan peralatan rangkaian Jabatan untuk tujuan penyelenggaraan dan lain-lain tugas yang berkaitan.
	(e) Sambungan ke atas rangkaian komputer di rumah	<p>i. Menggunakan medium yang selamat (contoh: kabel UTP) bagi sambungan ke atas rangkaian komputer dan internet;</p> <p>ii. Sekiranya menggunakan wi-fi, konfigurasi <i>Wireless Access Point</i> (WAP) hendaklah menggunakan teknologi penyulitan yang terkini (contoh: WPA2 atau yang terkini); dan</p> <p>iii. Menggunakan router yang bebas dari sebarang <i>security vulnerabilities</i>.</p>

Bil.	Perkara	Keterangan
	(f) Pengesahan identiti pengguna	i. Menggunakan kata laluan yang selamat/kukuh dan perlu ditukar secara berkala; dan ii. Menggunakan <i>Multi Factor Authentication</i> (MFA) - jika disediakan.
	(g) Komunikasi telesidang	i. Menggunakan telesidang, perkhidmatan di bawah MyGovUC2.0; ii. Mengadaptasi teknik yang selamat, seperti penggunaan kata laluan sebelum dibenarkan terlibat di dalam telesidang berkenaan; dan iii. Menyimpan rekod di dalam storan komputer pengguna (dan bukannya di <i>public cloud</i>), sekiranya komunikasi persidangan perlu direkod.
	(h) Program kesedaran pengguna berkenaan ancaman keselamatan maklumat	Mendedahkan pengguna dengan risiko ancaman keselamatan maklumat seperti <i>social engineering</i> dan sebagainya terutamanya yang melibatkan isu semasa.
	(i) Pelaporan insiden keselamatan TMK	Sebarang insiden keselamatan TMK hendaklah dilaporkan kepada Agensi Keselamatan Siber Negara (NACSA) melalui Ketua Pegawai Keselamatan TMK Jabatan masing-masing.